

وحدت اسلامی و تقریب مذاهب

آیه‌الله محمدعلی تسخیری

درآمد

هر چند براساس کتاب و سنت، مسلمانان باید در پی وحدت و برادری باشند، اما میراث صدها سال اختلاف و جنگ فرقه‌ای و دسیسه‌های استعماری و استکباری در دهه‌های اخیر آن‌چنان آسمان برادری بین مسلمانان را تیره کرده است که گاهی لازم است به توضیح واضح‌تر پرداختیم. تهاجم سیاسی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و تبلیغاتی دشمنان قسم‌خورده‌ی مسلمانان، به‌خصوص آمریکا و اسرائیل، و لزوم اتحاد و همبستگی مسلمانان در برابر دشمن، ضرورت طرح این بحث را دو چندان می‌کند.

نخست لازم است دو اصطلاح «وحدت اسلامی» و «تقریب مذاهب» را به‌اختصار تعریف کنیم تا مرز آن‌ها با «ادغام مذاهب» یا «الغای مذاهب» روشن شود.

الف) وحدت اسلامی

«وحدت اسلامی» یعنی، همکاری و تعاون مذاهب‌های اسلامی براساس اصل‌های مسلم و مشترک، اتخاذ موضوع عملی واحد برای تحقق مصالح امت اسلامی، موضع‌گیری واحد در برابر دشمنان اسلام و احترام به التزام قلبی و عملی هر یک از مسلمانان به مذهب خود.

ب) تقریب مذاهب

«تقریب مذاهب» یعنی، نزدیک‌شدن پیروان مذاهب‌های اسلامی با هدف تعریف و شناخت نقطه‌های اشتراک با یکدیگر و توسعه‌ی آن‌ها برای دستیابی به اخوت دینی، براساس اصل‌های مسلم و مشترک اسلامی و نیز معذور کردن همدیگر در اختلاف‌ها.

البته منظور از مذاهب‌های اسلامی آن دسته از مکتب‌های فقهی معروف و معتبری هستند که نظام اجتهادی منسجم و مستند به کتاب و سنت دارند؛ یعنی حنفی، مالکی، شافعی و حنبلی از اهل سنت و اثنی‌عشری، زیدی و بهره‌اسماعیلی از شیعه و مذهب اباضی که باقیمانده‌ی تعدیل‌شده‌ی خوارج است.

تاریخ تقریب

مطالعه‌ی تاریخ اسلام در زمان ائمه‌ی معصوم (علیهم‌السلام) و شاگردان آنها نشان می‌دهد که آن بزرگواران با همه‌ی اختلاف‌های فکری که با فقهای مسلم و ائمه‌ی مذهب‌ها داشتند، همواره مراد و مباحثه‌ی علمی و رابطه‌ی استاد شاگردی بین آنان برقرار بوده است. جمع زیادی از شاگردان امام باقر (علیه‌السلام) و امام صادق (علیه‌السلام) از اهل سنت بودند و بسیاری از آنان از این دو امام بزرگوار حدیث نقل کرده‌اند. از جمله‌ی آنها ابوحنیفه و مالک هستند که با وجود اختلاف‌های فقهی، مقام شاگردی آن حضرت را داشتند و به آن افتخار می‌کردند. براین اساس، با افراد زیادی روبه‌رو هستیم که راوی مشترک شیعه و سنی بودند و بیش از ده هزار روایت در عمده‌ترین کتاب‌های اهل سنت از اهل بیت (علیهم‌السلام) روایت شده است.

در عصر بعد از ائمه نیز علمای بزرگی صاحب کرسی تدریس در مذهب‌های مختلف اسلامی بودند و در کتاب‌های خویش شیوه‌ی ارائه‌ی مقارن فقه و کلام را رعایت می‌کردند؛ مانند شیخ مفید، سید مرتضی، شیخ طوسی، علامه طبرسی صاحب مجمع البیان و حتی شهید اول و شهید ثانی. آنان ضمن پایبندی به مذهب اهل بیت، هیچ‌گونه تعصبی در عرضه‌ی مطلب نداشتند و با استدلال متین و عملی از نظرهای خود دفاع می‌کردند. کتاب الخلاف شیخ طوسی و المؤلف من المختلف علامه طبرسی نمونه‌ای از این شیوه‌ی پسندیده است.

علمای اهل سنت نیز با ابراز علاقه و احترام به اهل بیت پیامبر و ائمه‌ی معصوم (علیهم‌السلام) نشان دادند که هیچ‌گونه کینه و تعصبی به آن بزرگواران نداشتند. شعرهای شافعی از ائمه‌ی اربعه و شعرهای شاعران فارسی که بیشترشان سنی مذهب بودند گواه بر این مطلب است. به گونه‌ای که برخی از بزرگان آنها را «سنیان دوازده امامی» لقب داده‌اند. این مسئله تا آنجا پیش رفته است که شیخ محمد ابو زهره از شیخ‌های معاصر الازهر درباره‌ی ابوحنیفه گفته است:

«انتهی من الکلام السابق الی ان اباحنیفه شیعی فی میوله و آراءه فی حکام عصره‌ای انه یری الخلافه فی

اولاد علی من فاطمه و ان الخلفاء الذین عاصروه قد اغتصبوا الامر منهم و كانوا لهم ظالمین»^۱.

او بعد از مناظره‌ای که در حضور منصور دوانیقی با امام صادق (علیه‌السلام) داشت گفت: «ما رأیت افقه من جعفر ابن محمد» و این جمله‌اش نیز معروف است که گفت: «لو لا الستتان لهلک النعمان». همچنین نقل کرده‌اند که او

^۱ ابوحنیفه، نوشته‌ی ابو زهره، ص ۱۴۷.

پیوسته امام صادق (علیه السلام) را با احترام صدا می‌زد و می‌گفت: «جعلت فداک یا بن رسول الله».

به‌طور دقیق می‌توان گفت که همه‌ی ائمه‌ی مذهب‌ها به تشیع متهم شدند و مورد خشم و اذیت دشمنان اهل بیت (علیهم السلام) قرار گرفتند. مطالعه‌ی زندگی ابو حنیفه، مالک و شافعی گواه بر این مطلب است.

تأسیس دارالتقرب بین المذاهب الاسلامیه در قاهره

در زمان معاصر مسئله‌ی تقرب مذهب‌ها وارد دوره‌ی جدیدی شد. مرحوم شیخ محمدتقی قمی در قاهره حضور یافت، دارالتقرب را تأسیس کرد و علمای بزرگ شیعه به آن پیوستند؛ مانند مرحوم کاشف الغطاء، مرحوم شرف الدین، ملا صالح مازندرانی، آیت الله العظمی حکیم، علامه هبه الدین شهرستانی، علامه سید محسن امن عاملی و... . مرحوم آیت الله العظمی بروجردی نیز بسیار از این طرح حمایت کرد و همکاری وی با شیوخ الازهر، از جمله شیخ محمود شلتوت، شیخ عبدالمجید سلیم، شیخ سلیم البشری شیخ الباقوری و دیگران، رابطه‌ی حوزه‌ی علمیه‌ی قم و جامع الازهر را پیش راند؛ تاجایی که الازهر کتاب‌های شیعه را به طبع رساند؛ مانند مجمع البیان طبرسی و المختصر النافع محقق حلی. فتوای معروف به رسمیت شناختن شیعه نیز از سوی شیخ محمود شلتوت، شیخ بزرگ الازهر، صادر شد؛ ولی پس از دو دهه، به علت فوت برخی از رهبران، این حرکت خاموش شد. مجله‌ی «رساله الاسلام» نیز پس از چاپ شماره‌ی شصتم متوقف شد.

تأسیس مجمع جهانی تقریبی مذاهب‌های اسلامی در تهران

در ادامه‌ی فعالیت‌های دارالتقرب، در ابتدای رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای مجمع التقرب تأسیس شد. از آنجا که دعوت به تقرب، دعوتی منطقی و هماهنگ با روح کتاب، سنت و تعلیم‌های پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و ائمه‌ی معصوم (علیهم السلام) بود است، موفقیت‌های بسیاری به دست آورد. این مجمع از ابتدای تأسیس گام‌های بلندی در راه تقرب برداشت که در ادامه شرح خواهیم داد.

پایه‌های فکری تقرب

دعوت به تقرب مذهب در کتاب و سنت، مبانی و پایه‌هایی محکم دارد؛ افزون بر آنکه عقل نیز به چنین کاری حکم می‌کند. برخی از این مبانی عبارتند از:

۱- اصل‌های مشترک

به‌طور طبیعی، تعدد مذهب‌ها نشان‌دهنده‌ی اختلاف مسلمانان در پاره‌ای از باورهای کلامی و فقهی است که نتیجه‌ی آزادی اجتهاد و اختلاف انسان‌ها در برداشت‌های فکری در موقعیت‌های تربیتی مختلف است. ولی نباید

فراموش کرد که اصل‌های اعتقادی، کلامی، فقهی و اخلاقی وجه اشتراک زیادی دارند. برخی از علما موارد اشتراک را تا ۹۵ درصد در امور فقهی و حتی اعتقادی برآورد کرده‌اند. این امر در مورد امور اخلاقی به ۱۰۰ درصد هم می‌رسد.

در اصل‌های عقیدتی ایمان به خداوند متعال، صفت‌های الهی، ارسال رسل، انزال کتب، بهشت، جهنم، جزای اعمال و... مشترک است و در ضرورت‌های شریعت نماز، روزه، قبله، حج، زکات و امر به معروف و نهی از منکر مشترک است. اختلاف در فروع و شاخه‌های این مسئله‌هاست؛ مثل توحید صفات، حدود عصمت، اجرای وضو و... تکیه بر اصل‌ها و عنصرهای مشترک در عقیده و عمل از رکن‌های وحدت اسلامی و تقریب مذاهب‌هاست.

۲- اصل وحدت

اصل وحدت مسلمانان در قرآن، سنت نبوی و سیره‌ی ائمه ریشه دارد. گذشته از آیه‌های فراوان و روایت‌های بسیار که ضرورتی برای تکرار آن‌ها نیست، سیره‌ی امیرالمؤمنان (علیه‌السلام) و ائمه‌ی معصوم (علیهم‌السلام) الگوی عملی ماست.

امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) با اینکه به‌طور قطع خلافت را حق خود می‌دانست می‌فرمود:

«فَلَمَّا مَضَى عَلَيْهِ السَّلَامُ تَنَازَعَ الْمُسْلِمُونَ الْأَمْرَ مِنْ بَعْدِهِ، فَوَاللَّهِ مَا كَانَ يُلْقَى فِي رُوعِي، وَلَا يَخْطُرُ بِيَالِي أَنْ
الْعَرَبَ تُزْعِجُ هَذَا الْأَمْرَ مِنْ بَعْدِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ...»^۲

و آن حضرت در همه‌ی مدت خلافت خلفا بر بیعتش وفادار بود. خیرخواهی جامعه‌ی اسلامی، نصیحت خلفا، ارائه‌ی مشورت صادقانه به آن‌ها، اجازه به اصحاب و یارانش برای تصدی منصب‌های حکومتی و کمک به خلفا و... همه‌ی نشان از تقدم مصالح عامه بر نفع‌های شخصی بود. این شیوه در سیره‌ی فرزندان آن حضرت نیز ادامه یافت.

۳- اصل اخوت و برادری بین مسلمانان

شیوه‌ی رفتار ائمه‌ی معصوم (علیهم‌السلام) با مخالفان و سفارش‌هایشان به شیعیان برای حسن همزیستی و حفظ رابطه‌ی برادری بیشتر از آن است که در این مختصر بگنجد؛ ولی برای نمونه به چند حدیث اشاره می‌کنیم.
ابی عبدالله (علیه‌السلام) می‌فرماید:

^۲ مکاتیب الائمه، ج ۱، ص ۴۹۲.

«مَنْ صَلَّى مَعَهُمْ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ، كَانَ كَمَنْ صَلَّى خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ».^۳

همچنین می فرماید:

«أَوْصِيَكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا تَحْمِلُوا النَّاسَ عَلَى أَكْتافِكُمْ فَتَذِلُّوا إِنْ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ فِي كِتَابِهِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا- ثُمَّ قَالَ عُدُّوا مَرْضَاهُمْ وَاشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَاشْهَدُوا لَهُمْ وَعَلَيْهِمْ وَصَلُّوا مَعَهُمْ فِي مَسَاجِدِهِمُ الْحَدِيثَ».^۴

امام (علیه السلام) می فرماید:

«قُلْتُ لَهُ كَيْفَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَصْنَعَ فِيمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا وَبَيْنَ خُلَطَائِنَا مِنَ النَّاسِ مِمَّنْ لَيْسُوا عَلَيَّ أَمْرًا فَقَالَ تَنْظُرُونَ إِلَى أَيْمَتِكُمُ الَّذِينَ تَقْتَدُونَ بِهِمْ فَتَصْنَعُونَ مَا يَصْنَعُونَ فَوَاللَّهِ إِنَّهُمْ لَيَعُودُونَ مَرْضَاهُمْ وَيَشْهَدُونَ جَنَائِزَهُمْ وَيُقِيمُونَ الشَّهَادَةَ لَهُمْ وَعَلَيْهِمْ وَيُؤَدُّونَ الْأَمَانَةَ إِلَيْهِمْ».^۵

۴- مصالح عالی‌ه‌ی امت اسلامی

شکی نیست که شیوه‌ی امیر مؤمنان (علیه السلام) با خلفای هم عصر خویش و نیز سفارش‌های ائمه‌ی معصوم (علیهم السلام) به شیعیان، علاوه بر همه برپایه‌ی یک اصل اساسی بوده است و آن تقدم مصالح امت اسلامی بر مصالح شخصی، گروهی و حتی مذهبی. امروزه نیز که تهاجم استکبار بر امت اسلامی سراسر جهان اسلام و حتی مسلمانان خود آمریکا و اروپا را فرا گرفته است، مصلحت ما در ائتلاف، ترک منارعه و همکاری است و نه در اختلاف، نزاع و خرده گیری از یکدیگر. این شیوه‌ای است که بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، حضرت امام خمینی (قدس سره)، پیوسته به آن سفارش می کردند و در رفتار ایشان پابندی به آن آشکار بود؛ به خصوص پیرامون احکام حج، نماز جماعت و ...

هدف‌ها و برنامه‌های مجمع جهانی تقریب مذاهب‌های اسلامی

مجمع جهانی تقریب مذاهب‌های اسلامی براساس مبانی زیر و به امر رهبر معظم انقلاب تأسیس شده است و شورای عالی و مجمع عمومی آن متشکل از ده‌ها عالم سنی، شیعه‌ی ایرانی و غیرایرانی است.

هدف‌های اصلی از تشکیل مجمع عبارت است از:

الف) کمک به امر احیا و گسترش فرهنگ و معارف اسلامی و دفاع از حریم قرآن کریم و سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله)؛

^۳ وسائل الشیعه، ج ۸، باب ۵، ص ۲۹۹.

^۴ وسائل الشیعه، ج ۸، باب ۵، ح ۸، ص ۳۰۱.

^۵ وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۶.

ب) کوشش برای ایجاد آشنایی و تفاهم بیشتر بین علما، متفکران و پیشوایان مذهبی جهان اسلام در زمینه‌های اعتقادی، فقهی، اجتماعی و سیاسی؛

ج) گسترش اندیشه‌ی تقریب بین اندیشمندان و فرهیختگان جهان اسلام و انتقال آن به توده‌های مسلمان و آگاه کردن آنان از توطئه‌های تفرقه‌انگیز دشمنان؛

د) کوشش در راه تحکیم و اشاعه‌ی اصل اجتهاد و استنباط در مذهب‌های اسلامی؛

ه) سعی در ایجاد هماهنگی و تشکیل جبهه‌ی واحد مقابل توطئه‌های تبلیغاتی و تهاجم فرهنگی دشمنان اسلام بر اساس اصل‌های مسلم اسلامی؛

و) رفع بدبینی‌ها و شبهه‌ها بین پیروان مذهب‌های اسلامی.

برنامه‌های مجمع نیز بر پایه‌ی محورهای زیر سازمان یافته است:

الف) برنامه‌های تحقیقاتی

این قسمت از برنامه‌ها در شهر مقدس قم متمرکز است و با همکاری جمعی از فضلاء بزرگوار انجام می‌شود. کارهای تحقیقی که تاکنون انجام شده عبارت است از: تحقیق در زمینه‌ی فقه و اصل‌های مقارن، تشخیص وجوه و عنصرهای مشترک و نیز موردهای اختلافی، حدیث‌های مشترک مذهب اهل بیت با اهل سنت، تفسیر مقارن، راویان مشترک و زمینه‌های تاریخی. تاکنون نیز کتاب‌های بسیاری از علمای اهل سنت، درباره‌ی فضیلت‌های اهل بیت و زندگی آنان، منتشر شده است.

ب) برنامه‌های آموزشی

این قسمت از برنامه‌ها در تهران، در دانشگاه مذاهب اسلامی، اجرا می‌شود. هدف این دانشگاه تربیت نسلی از جوانان شیعه و سنی در داخل و خارج کشور است که علاوه بر مذهب خود، سایر مذهب‌های اسلامی را نیز به صورت مقایسه‌ای مطالعه کرده باشند و با آن آشنا شده باشند. تاکنون مذهب امامی، شافعی و حنفی در این دانشگاه تدریس شده است و تدریس سایر مذاهب‌ها نیز از برنامه‌های آینده است.

علاوه بر این، دوره‌های رسمی‌ای برگزار می‌شود که طبق ضابطه‌های وزارت علوم است. برخی دوره‌های کوتاه‌مدت هم با عنوان سفیران تقریب وجود دارد. در این برنامه‌ها فضلاء اهل سنت که به عنوان روحانیان حج، اعزام می‌شدند احکام حج را طبق مذاهب مختلف اسلامی آموزش می‌بینند.

ج) برنامه‌های مطبوعاتی و انتشاراتی

مجمع جهانی تقریب اسلامی تاکنون، علاوه بر ده‌ها جلد کتاب در زمینه‌های مختلف فقهی، اصولی، تاریخی، تفسیری، حدیث و رجال، سه مجله نیز به زبان عربی و فارسی منتشر کرده است که عبارتند از: فصلنامه‌ی عربی رساله‌ی تقریب و دو ماهنامه‌ی فارسی اندیشه‌ی تقریب و پیک تقریب.

د) برنامه‌های بین‌المللی

این برنامه‌ها امور زیر را شامل می‌شود:

برگزاری سالانه‌ی کنفرانس بزرگ وحدت در تهران، برگزاری سمینارهای وحدت در داخل و خارج کشور، سمینار بزرگداشت سید جمال‌الدین اسدآبادی، کنگره‌ی بزرگداشت آیت‌الله العظمی بروجردی و شیخ محمود شلتوت در تهران و قم، همکاری در برگزاری کنگره‌ی علامه سید شرف‌الدین و همچنین شرکت مستمر در کنفرانس‌های بین‌المللی در خارج و داخل کشور که آمار نشان می‌دهد تاکنون به یکصد و پنجاه اجلاس اسلامی بین‌المللی رسیده است.

اعزام هیئت‌های علمایی برای دیدار از مجمع‌های علمی و شخصیت‌ها در خارج از کشور، دعوت از علمای بزرگ اهل سنت برای دیدار از جمهوری اسلامی ایران و حمایت از جماعت‌های تقریب از دیگر برنامه‌های بین‌المللی بوده است. تاکنون هزاران تن از علمای شیعه و سنی در برنامه‌های مجمع، در داخل و خارج، شرکت کرده‌اند و ده‌ها جلد کتاب حاصل مقاله‌ها و مذاکره‌های آن‌هاست.

ه) ارتباط با مراکزهای علمی مهم جهان اسلام

ارتباط مستمر و برنامه‌ریزی شده با مراکزهای علمی، فرهنگی و تبلیغاتی اسلامی جهان اسلام محور دیگر فعالیت‌های مجمع بوده است. در این راستا، این مراکزها و مجمع‌ها مهم هستند: مجمع بین‌المللی فقه اسلامی (جده)، اتحادیه‌ی جهانی علمای اسلامی (بیروت)، رابطه‌ی العالم الاسلامی (مکه)، جمیعۃ الدعوة الاسلامیة (لیبی)، مؤسسه‌ی آل‌البیت (اردن)، مؤسسه‌ی آیسیسکو (مغرب) و حرکت بانکداری اسلامی؛ مانند بانک توسعه‌ی اسلامی.

اثرهای فعالیت‌ها و برنامه‌های مجمع جهانی تقریب مذاهب‌های اسلامی

پانزده سال تلاش و فعالیت مجمع‌ها و مؤسسه‌های هم‌سو در داخل و خارج از کشور اثرهای زیادی داشته است که به اختصار آن‌ها را معرفی می‌کنیم.

۱- رسمیت یافتن اجتهاد در مجمع‌های علمی معاصر. امروزه دیگر باب اجتهاد بسته نیست و بیشتر علمای بزرگ

جهان اسلام به لزوم فتح باب اجتهاد پی برده‌اند و به آن عمل می‌کنند. تشکیل مجمع بین‌المللی فقه اسلامی و حضور سالانه‌ی بیش از یکصدویست تن از مجتهدان جهان اسلام جهت ارائه‌ی نظرهای جدید در مسئله‌های فقهی، به‌خصوص در مسئله‌های مستحذته، و رسمیت‌داشتن این مجمع از نظر سازمان کنفرانس اسلامی گواهی بر این مطلب است.

۲- پذیرش اندیشه‌ی «تقریب مذہب‌ها» از سوی علما و متفکران جهان اسلام و تشکیل مرکزها و مجمع‌های تقریبی متعدد در کشورهای مختلف.

۳- برگزاری کنفرانس‌های وحدت در کشورهای مختلف.

۴- مطرح‌شدن مکتب اهل بیت در مجمع‌های علمی جهان اسلام و ترویج مرجعیت علمی آنان.

۵- تدوین استراتژی‌های تقریب مذہب‌ها از سوی شخصیت‌ها و سازمان‌های مختلف اسلامی؛ از جمله مؤسسه‌ی آئیسیکو (که به تصویب سران کشورهای اسلامی هم رسیده است) و مجمع جهانی تقریب مذہب‌های اسلامی.

۶- استقبال روشنفکران، دانشگاهیان، اهالی مطبوعات و اهل قلم از اندیشه‌ی تقریب.

۷- انزوای کسانی که دیگران را به هر بهانه‌ای تکفیر می‌کنند و افراطی هستند و قدرت‌یافتن خط اعتدال و میانه‌روی.

۸- صدور فتوای حرمت تکفیر مسلمانان از سوی علمای جهان اسلام. از جمله آخرین فتوایی که صادر شد متن فتوایی است که در کنفرانس بین‌المللی اسلامی در کشور اردن از سوی جمع زیادی از علمای شیعه و سنی صادر شد.

۹- فتوای بسیاری از علمای جهان اسلام برای جواز اقتدای پیروان مذہب‌های اسلامی به یکدیگر.

۱۰- تقویت روح وحدت و همبستگی در جامعه‌های اسلامی و آگاهی علما و اندیشمندان و نیز توده‌های مردم بر ضرورت پیروی از این خط اصیل اسلامی و قرآنی.

مانع‌های تقریب

علی‌رغم همه‌ی موفقیت‌ها و اثرهای خوب حرکت تقریب در جهان امروز، این اندیشه‌ی وحدت‌بخش با مانع‌هایی در داخل و خارج کشور روبه‌رو بوده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

۱- جهل و تعصب عوام که علما و بزرگان باید آن‌ها را راهنمایی و هدایت کنند تا احساس‌های سایر مسلمانان را تحریک نکنند.

۲ - توجه‌نداشتن برخی از بزرگان به موقعیت جهانی و خطرهایی که در تفرقه‌افکنی نهفته است. باید توجه داشت که استکبار جهانی مترصد شکار کردن حرکت‌ها و سخنان ما، حتی در مجمع‌های محدود و خصوصی، است تا با بزرگ‌نمایی آن و نشر در روزنامه‌ها و وسایل ارتباط جمعی به آتش خاموش کدورت‌های تاریخی بنزین پاشد و آن را شعله‌ور کند.

۳ - افراطی‌گری برخی گروه‌های تکفیری که تشیع، اعتزال، تصوف و حتی اشاعره را تکفیر می‌کنند؛ مثل وهابیت.
۴ - توطئه‌های استکبار جهانی، در رأس آن آمریکای جنایتکار، که نمونه‌هایی از آن را در پاکستان، افغانستان، عراق و لبنان شاهد هستیم.

۵ - سرسپردگی برخی از حاکمان و سیاستمداران به‌ظاهر مسلمانان و تفرقه‌افکنی آن‌ها بین مسلمانان برای تحکیم حکومت‌های خویش.

۶ - وجود برخی روایت‌های ضعیف در منبع‌های حدیثی فریقین.

پیشنهادها

در پایان، مناسب می‌بینم پیشنهادهایی خیرخواهانه جهت وحدت اسلامی ارائه کنم:

۱ - وزارت محترم ارشاد به امر نشر کتاب‌های مذهبی شیعه و سنی نظارت بیشتری کند تا مطلب‌های تفرقه‌افکن برخی از کتاب‌ها باعث فتنه‌انگیزی بین مسلمانان نشود.

۲ - صداوسیما جمهوری اسلامی ایران در پخش فیلم‌ها، سریال‌ها و مصاحبه‌های مذهبی و تاریخی در شبکه‌های داخلی و خارجی به امر تقریب مذاهب‌ها توجه بیشتری کند.

۳ - علما و مجتهدان بزرگوار، به‌خصوص اعضای محترم مجلس خبرگان، با صدور فتاوی علمی و مستند مسلمانان را از تکفیر و تفسیق یکدیگر برحذر دارند و سب، لعن و ناسزاگویی را منع کنند.

۴ - علما و روحانیان مردم را از برخی افراط و تفریط‌ها منع کنند که گاه در عزاداری‌ها و مراسم مذهبی دیده می‌شود. در این راستا لازم است مداحان و مرثیه‌خوانان بیشتر راهنمایی و ارشاد شوند.

۵ - اجلاس مجلس خبرگان قطعنامه‌ای درباره‌ی وحدت اسلامی و تقریب مذاهب‌ها صادر کند (در این زمینه قطعنامه‌ای را تهیه و پیشنهاد کرده‌ام تا در صورت پذیرش منتشر شود).

۶ - در حوزه‌های علمیه‌ی شیعه تدریس و تحقیق فقه مقارن فرهنگ تقریب گسترش یابد و در حوزه‌های علمیه‌ی اهل سنت نیز این امر رایج شود.

۷- برادران اهل سنت توجه کنند که طبق آیه‌های قرآن و حدیث‌های حضرت رسول (صلی‌الله‌علیه‌وآله) اهل بیت پیامبر مرجعیت علمی امت را دارند؛ از جمله حدیث ثقلین. سیره‌ی علمی خلفا و ائمه‌ی مذهب‌ها نیز نشان می‌دهد که آنان هم این امر را قبول داشتند و به آن عمل می‌کردند. بنابراین، لازم است که منبع‌های حدیثی اهل سنت توسعه یابد و به حدیث‌های اهل بیت هم استناد شود؛ همچنان که شیعیان به حدیث‌های اهل سنت رجوع می‌کنند.

۸- علمای محترم و محققان شیعه و سنی تلاش کنند منبع‌های حدیثی خود را از نظر میزان صحت و ضعف برخی از روایت‌های بازنگاری کنند.

۹- دیدارهای متقابل علمای شیعه و سنی در داخل و خارج کشور در ایجاد آشنایی و تفاهم اثرهای پربرکتی دارد. مجمع جهانی تقریب مذاهب‌های اسلامی در فراهم آوردن بستر این اقدام و گسترش آن آمادگی لازم را اعلام کرده است.

منبع: مرکز رسیدگی به امور مساجد